

Forord

BIBLIOTEKSARBEJDE nr. 54/55 indeholder dels teoretisk orienterede artikler, der tager deres udgangspunkt udenfor biblioteks- og informationsvidenskaben for at skabe nye forståelsesrammer for denne, dels artikler, der analyserer og sætter perspektiv på brugen af moderne informationsteknologi.

Nummerets første artikel af Claus Poulsen: "Kritisk biblioteksundervisning. Pædagogiske overvejelser og praktisk udførelse" kombinerer det teoretiske perspektiv med en reflekteret pædagogisk praksis. Artiklen udspringer af et biblioteksundervisningsprojekt for universitetsstuderende, og den tager sit forståelsesmæssige udgangspunkt i ændringerne inden for de videregående uddannelser i de seneste årtier. På den ene side er uddannelserne ændret fra at være elitære til at blive brede både med hensyn til indholdets karakter og de studerendes sociale baggrund. På den anden side er karakteren af den viden, de studerende står overfor, og de studiemæssige betingelser for videnstilegnelse blevet forandret. Disse ændringer er en del af baggrunden for artiklens argumentation for bibliotekspædagogisk brug af cases, eksemplarisk indlæring og kollektiv diskussion.

Nummerets to næste artikler behandler indekseringsteori. Både nationalt og internationalt tager

en af retningerne indenfor biblioteks- og informationsvidenskaben afsæt i sprogfilosofi og tegnteori. Tidligere har der været en tendens til ikke at opfatte sproget som en problematisk størrelse, hverken med hensyn til repræsentation eller med hensyn til bruger-bibliotekar interaktion. Jack Andersen og Frank Sejer Christensens artikel angiver sit filosofiske udgangspunkt i titlen: "Wittgenstein og indekseringsteori". Artiklen starter med nogle almene overvejelser over indekseringsteori: "en indekseringsproces inden for biblioteks- og informationsvidenskaben kan anskues som en kommunikationsproces konstitueret af sproget", derfor kan en teori om indeksering ikke komme udenom et sprogfilosofisk grundlag. Artiklens konkrete sprogfilosofiske grundlag er Wittgensteins "Filosofiske undersøgelser", og begrebet sprogpil er det centrale. I begrebet sprogpil ligger, at et sprog er en del af en aktivitet eller livsform; den sproglige praksis er et socialt fænomen. Da et dokument indgår i en sproglig praksis (f.eks. den der udfoldes inden for en videnskabelig disciplin), må ikke blot indholdet af det enkelte dokument, men også hvordan dokumentet indgår i det givne sprogpil fremgå af dokumentrepræsentationen.

Artiklen af Thorkild og Martin Thellefsen "Indeksering i semiotisk og kognitivt semantisk perspek-

tiv” er principielt bygget op på samme måde som den foregående artikel: Først præsenteres nogle grundlæggende tanker om indeksering, dernæst præsenteres det teoretiske grundlag for artiklens tilgang til indekseringsproblematikken og til sidst anvendes centrale teoretiske begreber på indeksering inden for biblioteks- og informationsvidenskabens område. De to artikler har nært beslægtede udgangspunkter for indekseringsteori: sprogbrugen eller sprogspillet i et givet vidensdomæne er afgørende for begrebsliggørelsen af indekstermer. I artiklen af Thorkild og Martin Thellefsen er udgangspunktet for en indekseringsteori en samtænkning af Peirces tegnbegreb og kognitiv semantik. Også i denne artikel er en af de helt centrale pointer, at den semantiske eller semiotiske sammenhæng, der er mellem det dokument (der skal indekseres) og det vidensdomæne (dokumentet) tilhører, skal komme til udtryk i indekseringen.

Den fjerde artikel, “IR-forskningstraditioner belyst ud fra Winograd og Flores’ teorier...” af Christine Nordentoft, beskæftiger sig også med det teoretiske grundlag for informationsvidenskab. Hvor de to foregående artikler koncentrerer sig om repræsentation, behandler denne artikel (den teoretiske forståelse af) informationsgenfindning. Udgangspunktet er, som titlen siger, Winograd og Flores’ bog “Understanding Computers and Cognition”. Artiklen præsenterer denne bogs samtænkning af et alternativ til den traditionelle rationalistiske opfattelse af kognition og undersøger, hvilken indvirkning Winograd og Flores’ forståelse af kognition har haft på (dansk) forskning i informationsformidling. Denne undersøgelse sker på baggrund af en præsentation af tre forskningstraditioner inden for informationsgenfindingsforskning: Den systemdrevne tradition, den brugerorienterede tradition og den kognitive tradition. Herefter præsenteres nogle nyere alternativer til disse traditioners teoretiske forankring, blandt andre Wittgensteins sprogspilsteori og semiotikken.

Trine Schreiber Og Camilla Moring undersøger “Forskningsbibliotekernes involvering i netværksbaseret læring”. Forskningsbiblioteker er i artiklens sammenhæng danske forskningsbiblioteker, der har direkte tilknytning til en uddannelsesinsti-

tution. Artiklen falder overordnet i to dele. I den første del præsenteres og diskuteres netværksbaseret læring, hvorved forstås “læring, hvor kommunikationen mellem de implicerede parter foregår ved brug af elektronisk teknologi.” Bibliotekarens funktioner som facilitator af den netværksbaserede læring analyseres kort i denne sammenhæng, og det konkluderes at bibliotekarens viden og færdigheder også er relevante for støtte af netværksbaseret læring. Artiklens anden del præsenterer en undersøgelse af det, der ligger i titlen. 60 danske forskningsbiblioteker har svaret på undersøgelsens spørgeskema, og der konkluderes, at støtten til netværksbaseret læring foreløbigt, og med enkelte undtagelser, er i sin vorden.

Internettet, informationssøgning og intelligente agenter danner en væsentlig og aktuel konstellation inden for biblioteks- og informationsvidenskab, uanset hvordan man ser på intelligente agenter. Artiklen “Informationssøgning og intelligente agenter” af Jack Andersen starter med en kort forskningsoversigt over litteraturen om emnet, og koncentrerer sig derefter om en publikationsanalyse af litteratur om intelligente agenter. Denne analyse viser, hvor begrænset litteraturen om emnet er inden for BDI-området. Internettet er derimod genstand for BDI-forskning. Jack Andersens centrale pointe i første del af artiklen er, at det inden for biblioteks- og informationsvidenskab ikke giver mening at gøre Internettet til forskningsgenstand uden at inddrage informationssøgning og herunder intelligente agenter. I artiklens anden hoveddel defineres intelligente agenter i en BDI-kontekst og forskellige typer af agenter til informationssøgning samt forskellige typer af informationssøgning kategoriseres og analyseres.

Dobbelnummeret afsluttes med en anmeldelse af Niels D. Lund. Bogen, der anmeldes er norsk, skrevet af Ottar Grepstad og med titlen “Det litterære skattkammer. Sagprosaens teori og retorikk”. I anmeldelsen redegør Niels D. Lund for bogens indhold, sætter bogen i relation til beslægtede værker (inden for litteraturvidenskab) og fremhæver en række af bogens kvaliteter og synspunkter som relevante for biblioteks- og informationsvidenskab.